

Indhold

Forord · 7

Indledning · 11

1. Forståelse af socialt arbejde og dets metoder · 19
2. Videnskabsteoretiske positioner, værdigrundlag og målsætninger med socialt arbejde · 30
3. Socialt arbejde i en historisk kontekst · 43
4. Vidensgrundlaget i socialt arbejde: tilgange til forståelse af, hvad der kan anses for relevant viden i socialt arbejde · 63
5. Baggrunden for og hensigten med redskabet Social analyse og handling · 81
6. Præsentation af redskabet: *Social analyse og handling* · 93
7. Demonstration af brug af redskabet til fælles faglig refleksion i en kollegagruppe · 113
8. Demonstration af brug af redskabet til egen faglig refleksion · 144
9. *Social analyse og handling*: et muligt svar på en række udfordringer i socialt arbejde · 159

10. *Social analyse og handling*: indvendinger og modsvar · 193

Efterskrift · 204

Litteratur · 205

Bilag 1: Den udvidede velfærdstrekant · 215

Bilag 2: Fakta-sedlen · 216

Forord

Vores interesse for at arbejde med og udvikle redskabet *Social analyse og handling* opstod bl.a. efter debatten om anbringelsesreformen og en række tv-udsendelser omkring unge tidligere anbragte og deres oplevelser med "systemet". Der har endvidere i flere undersøgelser været en efterspørgsel på kompetenceøgning i det sociale arbejde med blandt andet børn og unge. Egelund og Thomsen (2002) har lavet en undersøgelse, som peger på, at der i sagsbehandleres diskussion om forståelse af børnefamiliernes problemer sjældent anvendes "(...) faglige termer i den forstand, at man refererer til begreber eller teorier om børns udvikling. Sædvanligvis henviser sagsbehandlere til deres erfaring, når de skal begrunde et bestemt standpunkt" (Egelund & Thomsen, 2002:96). Samtidig påviser undersøgelsen, at sagsbehandlere argumenterer ud fra deres individuelle erfaringer uden fælles overvejelser om, hvorvidt disse erfaringer er typiske eller ej. Der foretages ifølge undersøgelsen ikke nogen systematisk erfaringsopsamling over arbejdet med udsatte børn og unge i kommunerne.

Sagsbehandlerne har derfor ikke en fælles praksisbaseret viden at ty til, når nye sager skal bedømmes. Det ser ud til, at hver sagsbehandler baserer sig på de erfaringer, hun eller han har fra tidligere lignende sager, uanset om erfaringerne er repræsentative for klienter med pågældende problembillede (Egelund & Thomsen, 2002:97).

Undersøgelser som denne har medført en debat omkring det sociale arbejde og dets formåen, samt den "privatpraktiserende socialrådgiver"¹. Debatten har medvirket til at påvirke socialpo-

¹ Begrebet "privatpraktiserende socialrådgiver" har ikke med socialrådgiverens ansættelsesforhold at gøre, men diskuteres bl.a. som udtryk for socialarbejdere, der praktiserer "helt frigjorte fra hierarkisk styring og fælles faglige idealer"

litikken i retning af, at der i højere grad stilles krav til det sociale arbejde om, at arbejdet skal kunne dokumenteres og evalueres, da man fra politisk side har ønske om i højere grad at kunne styre det sociale arbejde. Det er positivt, at der er kommet fokus på det sociale arbejdes resultater; dog mener vi, at det er forenklet kun at kigge på resultater. De processer, der fører til resultaterne, styres af socialarbejderens faglige vurderinger og må derfor også påkalde sig opmærksomhed. Vi ønsker med redskabet *Social analyse og handling* at tydeliggøre og kvalificere socialarbejderes faglige vurderinger gennem bevidst brug af teori, forsknings- og erfaringsbaseret viden. Diskursen i socialpolitikken og især de senere års tendens til lovbestemte metoder, manualisering og øgede krav om dokumentation af det sociale arbejde har også været medvirkende til udviklingen af redskabet *Social analyse og handling*, da vi ønsker at fremme en mere nuanceret forståelse af socialt arbejde og kvalificeret udøvelse, end denne tendens umiddelbart lægger op til.

Formålet med bogen er at inspirere læseren til at få en ny vinkel på at arbejde analytisk, systematisk samt reflektivt med sociale problemer. Socialarbejdere har til opgave at tilrettelægge og gennemføre indsatser i forhold til konkrete sociale problemer. Socialt arbejde udøves af fagpersoner med forskellig uddannelsesmæssig baggrund. Bogen henvender sig til alle faggrupper inden for socialt arbejde.

Social analyse og handling er et redskab, der kan understøtte socialarbejderen i at træffe beslutning om en faglig kvalificeret indsats på et konkret socialt problem. Redskabet dikterer ikke anvendelse af bestemte teorier eller metoder, men forudsætter eksplicit brug af teori, forskning og erfaringsbaseret viden. Tanken er at skabe en reflektiv faglighed, ikke en ensartet faglighed. Den enkelte situation er unik og kræver dermed en unik opgaveløsning. Dette forudsætter refleksion over og analyse af hver eneste handling. Samtidig kan *Social analyse og handling*

(Høilund, 2003). Ved begrebet forstår vi en socialrådgiver, som sidder bag lukkede døre og selv træffer alle beslutninger ud fra egen common sense, viden og erfaring.

fungere som et kommunikationsredskab mellem kollegaer og samarbejdspartnere og kan være med til at fremme en diskussionskultur.

Gennem arbejdet med *Social analyse og handling* vil socialarbejdere blive bedre rustet til at lade sig evaluere og til selv at kunne dokumentere deres arbejde og på den måde imødekomme udviklingen i det sociale arbejde, der stiller større krav til italesat faglig kunnen og dokumentation. Redskabet kan også give afsæt til, at socialarbejderen kan påvirke de socialpolitiske rammebetingelser. Vi vil fremhæve anvendelsen af *Social analyse og handling* som ét muligt redskab til at imødekomme disse udfordringer.

Bogen har til formål:

- at skærpe socialarbejderens bevidsthed om det anvendte vidensgrundlag og eksplicit brug af viden. Hermed kan det også give borgere og politikere større mulighed for at få en dybere forståelse af og indsigt i de socialfaglige vurderinger;
- at socialarbejderen i højere grad får tradition for at arbejde med vidensbaserede faglige refleksioner – i form af analyser af sociale problemer ved hjælp af erfaringsbaseret, teoretisk samt forskningsbaseret viden;
- at fremme en faglig stolthed i socialt arbejde.

Arbejdet med *Social analyse og handling* startede i 2003 og er løbende blevet videreudviklet. Vi har modtaget god og konstruktiv respons, når vi på kurser, temadage, Socialrådgiverdage 2005 og i undervisning har introduceret *Social analyse og handling*. Vi ønsker med bogen at nå ud til en bredere del af de fagpersoner, der arbejder med socialt arbejde i håbet om, at også de kan få gavn af redskabet.

Tak til de socialrådgivere, der deltog i udviklingen af social analyse-redskabet, og deltagerne i kursusrækken "Tænksomme

arbejdspladser”² samt vores kollegaer i Århus Kommune og på Socialrådgiveruddannelsen i Århus. I har alle inspireret os i arbejdet med *Social analyse og handling*.

Rikke Alminde
Kirsten Henriksen
Louise Cathrine Nørmark
Mona Stevnsgaard Andersen
Århus, 2008

² Kursusrækken “Tænksomme arbejdspladser” blev udbudt i et samarbejde mellem Dansk Socialrådgiverforening, region Nord (DS) og Den Sociale Højskole i Århus i foråret 2006. Kursusrækken er blevet udbudt af DS igen i efteråret 2006, i efteråret 2007 samt i foråret 2008.